

PROCES ADOPCJI DZIECKA I PÓŹNIEJSZA OPIEKA

Część 1 – proces adopcji, osoba opiekuna dziennego

Często zdarza się tak, że pomimo wielkich chęci i starań dana para nie może doczekać się upragnionej informacji o ciąży. Pojawia się wtedy rozczarowanie oraz wiele pytań – co dalej? Podobne pytania zadają dzieci, które wskutek przeróżnych sytuacji losowych, zostały pozostawione same sobie, czekając na adopcyjną rodzinę w domu dziecka. Obydwie strony mogą sobie w tych kryzysach pomóc, a umożliwi to proces adopcyjny, na co rocznie decydują się rodzice aż 3,6 tys. dzieci.

Czy jest adopcja? Inaczej jest ona zwana przysposobieniem i oznacza uznanie dziecka, z którym nie ma się więzi biologicznej, za własne, mimo nie bycia jego naturalnymi rodzicami. Adopcja to dobre rozwiązanie w przypadku, w którym biologiczni rodzice nie chcą albo nie potrafią sprostać obowiązkowi opieki i wychowania dziecka. Dziecko pozostaje pozbawione stabilnego środowiska rodzinnego i to właśnie jego przywrócenie stanowi podstawowy i zasadniczy cel adopcji. Zgodnie z prawem polskim, adoptować można osobę małoletnią, czyli taką, która nie ukończyła 18 lat i nie zawarła małżeństwa, tylko dla jej dobra. Wspomniane zawarcie małżeństwa ma takie znaczenie, że za zezwoleniem sądu już 16-letnie dziewczyny mogą wyjść za mąż i w wyniku tego uzyskać pełnoletniość i nie utracić jej nawet w razie unieważnienia małżeństwa.

Przysposobić daną osobę można na dwa sposoby. Adopcja może być bowiem dokonana poprzez przysposobienie konwencjonalne lub bezpośrednie, czym będzie adopcja ze wskazaniem. Zacznijmy właśnie od niej. Adopcja ze wskazaniem polega na tym, że matka biologiczna dziecka sama decyduje, kto zostanie jego rodzicami adopcyjnymi. Na adopcję ze wskazaniem, do niedawna najczęściej decydowali się bliscy w obrębie jednej rodziny, np. dziecko zmarłej kobiety adoptowała jej siostra itp. Obecnie coraz częściej na taką adopcję decydują się zupełnie obcy sobie ludzie, a szacunkowo jest to około 1000 rodzin rocznie, czyli co trzecia w ogóle decydująca się na adopcję.

Pomimo zalet, znacznie bardziej polecana przez psychologów i pedagogów jest przysposobienie konwencjonalne, odbywające się za pośrednictwem ośrodków adopcyjno-opiekuńczych. Od adopcji ze wskazaniem różni się ona przede wszystkim tym, że rodzice adopcyjni pozostają całkowicie anonimowi dla matki biologicznej. Cała procedura jest przeprowadzana przez doświadczonych pracowników ośrodka

adopcyjno – opiekuńczego, a przyszła rodzina adopcyjna dziecka może mieć pewność, że nie zostaną przed nią zatajone jakiegokolwiek fakty na temat dziecka, np. na temat jego potencjalnych chorób, co może się łatwo zdarzyć przy adopcji ze wskazaniem.

Czy przysposobić dziecko mogą tylko małżeństwa? Niektórzy tak myślą, lecz nie jest to prawda, ponieważ zarówno małżeństwa jak i osoby samotne mogą starać się o adopcję dziecka. Nie jest natomiast możliwe wspólne adoptowanie dziecka przez parę pozostającą ze sobą w związku nieformalnym. Pamiętać trzeba, że jeśli na adopcję decyduje się para małżeńska, to wymogiem jest posiadanie przez nich co najmniej pięcioletniego staż małżeńskiego. Powód tego jest taki, że statystycznie w pierwszych pięciu latach małżeństwa odnotowuje się najwięcej rozwodów. Stabilność rodzinna jest dla dziecka bardzo ważna i właśnie tym tłumaczy się postawienie przyszłym rodzicom adopcyjnym takich wymagań. Powinni oni być również wolni od nałogów, posiadać stałe dochody oraz dobrą opinię z pracy. Wymagane jest również zaświadczenie lekarskie o leczeniu bezpłodności, natomiast wymóg ten jest elastyczny. Adopcja bowiem jest jak najbardziej możliwa również przez małżonków, którzy mogą mieć lub mają już biologiczne dzieci. Pamiętajmy, że każdy przypadek jest traktowany i analizowany indywidualnie. Kolejnym wymogiem niezbędnym do spełnienia jest odpowiednia różnica wieku pomiędzy przysposabiającym rodzicem, a przysposabianym dzieckiem. Decyzja co do różnicy w konkretnym przypadku należy do sądu. Natomiast przyjmuje się, że rodzice adopcyjni mogą być starsi od przysposabianego dziecka nie więcej niż czterdzieści lat.

Jak rozpocząć proces starania się o dziecko? Kandydaci na rodziców adopcyjnych mogą zgłosić się z tym do dowolnego, wybranego przez siebie ośrodka adopcyjnego w kraju. Wykaz tych placówek w danym województwie można znaleźć w Biuletynie Informacji Publicznej danego województwa. W zależności od danego ośrodka adopcyjno – opiekuńczego, procedura adopcyjna może się nieznacznie różnić. Natomiast generalnie ukształtowana jest tak samo.

Pierwszym etapem jest wstępna rozmowa i zebranie dokumentów, do których należą między innymi akt zawarcia małżeństwa, zaświadczenia o stanie zdrowia, o tym że nie jest się zarejestrowanym w poradni odwykowej, o zarobkach, niekaralności, czy opinia z miejsca pracy. Dalej przeprowadza się spotkanie z pedagogiem i psychologiem, w celu poznania motywów adopcji, jak i możliwości oraz predyspozycji psychicznych kandydatów na przyszłych rodziców dziecka. Następnie następuje wywiad środowiskowy, czyli wizyta w domu kandydatów, żeby sprawdzić ich warunki socjalne, jak i po prostu poznać ich bliżej. Kolejnym etapem procedury jest szkolenie, które ma na celu przedstawienie i przybliżenie przyszłym rodzicom przyszłych ewentualnych problemów związanych z adopcją dziecka i sposobów ich rozwiązania. Udział w szkoleniu jest obowiązkowy, a zwolnieniu wyjątkowo podlegają jedynie kandydaci spokrewnieni lub spowinowaceni z dzieckiem, a także osoby, które wcześniej przysposobiły rodzeństwo dziecka oraz osoby sprawujące nad dzieckiem rodzinną pieczę zastępczą.

Na tej podstawie następuje zakwalifikowanie kandydatów do adopcji, a specjalna komisja kwalifikacyjna sporządza opinię, która będzie później potrzebna do złożenia w sądzie rodzinnym. Następnie zakwalifikowanym kandydatom przedstawia się informację o wybranym dziecku, wraz z omówieniem jego sytuacji rodzinnej oraz stanu jego zdrowia. Dopiero po tym dochodzi do pierwszego kontaktu przyszłych rodziców z dzieckiem w miejscu, w którym dziecko normalnie przebywa. Kandydaci mogą rozmawiać z wychowawcą, psychologiem, czy lekarzem danej placówki i od tej pory mogą odwiedzać dziecko. Dalej następuje sporządzenie wniosku do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka i złożenie go z dokumentacją zebraną w ośrodku. W postępowaniu sądowym nie będą uczestniczyć bowiem tylko przyszli rodzice, ale także pracownicy ośrodka. Najczęściej sąd wyraża zgodę na zabranie dziecka do domu na tzw. okres preadopcyjny poza procesem. Natomiast na drugiej rozprawie adopcyjnej orzeka przysposobienie w formie postanowienia. Po jego uprawomocnieniu się, czyli po upływie 21 dni, sporządzona jest nowa metryka dziecka.

W pierwszej kolejności na rodziców adopcyjnych brani są pod uwagę osoby spokrewnione lub spowinowacane z dzieckiem, osoby, które adoptowały jego rodzeństwo, a także rodzina zastępcza lub rodzinny dom dziecka, u których dziecko przebywa. Natomiast w sytuacji, w której ośrodek adopcyjny nie znajdzie kandydatów do adopcji dziecka w regionie, na którym działa, poszukiwani są oni na terenie całego województwa, a następnie w całym kraju.

Sytuacja przysposobienia dziecka nieco komplikuje się, jeśli mowa o dziecku, które zdążyło ukończyć już trzynaście lat. Wtedy do przysposobienia wymagana jest jego zgoda. W wypadku, gdy nie ukończyło lat trzynastu, ale może, pomimo tego, pojąć znaczenie przysposobienia, sąd opiekuńczy rozpoznający sprawę powinien wysłuchać jego zdania. Wyjątkowo sąd jest uprawniony wydać orzeczenie bez żądania zgody przysposabianego lub bez jego wysłuchania, jeżeli nie jest on zdolny do wyrażenia zgody lub jeżeli z oceny stosunku między przysposabiającym a przysposabianym wynika, że uważa się on za dziecko przysposabiającego, a żądanie zgody lub wysłuchanie byłoby sprzeczne z dobrem przysposabianego. Czasem będzie też potrzebna zgoda biologicznych rodziców dziecka. Nie dotyczy to przypadków, kiedy to zostali oni pozbawieni władzy rodzicielskiej, są nieznanymi albo porozumienie się z nimi napotyka trudne do przewyciężenia przeszkody. Jednak ze względu na szczególne okoliczności, sąd może orzec przysposobienie mimo braku zgody rodziców, których zdolność do czynności prawnych jest ograniczona, jeżeli odmowa zgody na przysposobienie jest oczywiście sprzeczna z dobrem dziecka. Na tej podstawie widać więc, że sąd zobowiązany jest zawsze kierować się przede wszystkim dobrem przysposabianego dziecka.

Pamiętać należy, że możliwa jest wyłącznie adopcja dziecka opuszczonego, tj. dziecka którego biologiczni rodzice zmarli albo żyją, ale zrzekli się władzy rodzicielskiej lub też sąd ich tego prawa pozbawił. Niewątpliwie korzystną sytuacją, jest taka, w której matka, która nie jest w stanie i nie chce

zajmować się wychowywaniem dziecka, zdecyduje się na oddanie go zaraz po porodzie. Skraca to bowiem oczekiwanie dziecka na nowych rodziców adopcyjnych. Jednak w świetle prawa matka dziecka, może w ciągu sześciu tygodni zmienić zdanie. Ma to takie znaczenie, że potencjalna rodzina adopcyjna nie ma żadnej możliwości na adoptowanie dziecka przed ukończeniem przez nie szóstego tygodnia życia i żadne wcześniejsze umowy z matką, nawet spisane, nie są wiążące. Nie można też adoptować dzieci porzuconych, w tym tych oddanych do tzw. „okna życia”, dopóki nie zostanie ustalone, kim są i gdzie przebywają ich biologiczni rodzice, a odebranie im praw rodzicielskich to nierzadko długi proces.

Proces adopcji nie jest procesem najprostszym i najkrótszym, ale dokładne jego przestrzeganie pozwalana na zapewnienie dziecku stabilności rodzinnej oraz komfortu psychicznego, jakiego zostały wcześniej pozbawione.

Rodzice decydujący się na powiększenie rodziny, czy to metodą naturalną, czy poprzez przysposobienie, często mogą znaleźć się w sytuacji, w której, by zapewnić dziecku wystarczającą opiekę, muszą zrezygnować z wykonywania pracy. Jednak większości nie będzie zwyczajnie na to stać. Warto wtedy zastanowić się nad skorzystaniem z usług opiekuna dziennego lub osoby zwanej „nianią”.

Opiekun dzienny to jedna z form instytucjonalnej opieki nad dziećmi, do których, oprócz niego, zalicza się również żłobek i klub dziecięcy. Podstawową zaletą wyróżniającą jednak opiekuna dziennego na tle pozostałych instytucji jest to, że opieka jest sprawowana w warunkach domowych, a czas sprawowania opieki przez dziennego opiekuna jest efektywniej dopasowany do czasu pracy rodziców. Warto również powiedzieć o tym, że zorganizowanie opieki sprawowanej przez opiekuna dziennego jest też o wiele tańsze niż utworzenie żłobka, czy klubu dziecięcego.

Kim może być opiekun dzienny? To osoba, która:

- 1) daje rękojmię należytego sprawowania opieki na dziećmi;
- 2) nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie została jej zawieszona ani ograniczona;
- 3) wypełnia obowiązek alimentacyjny w przypadku, gdy taki obowiązek został nałożony na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd;
- 4) nie figuruje w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym lub nie została skazana prawomocnym wyrokiem za inne przestępstwo umyślne;
- 5) posiada warunki lokalowe zapewniające bezpieczną opiekę nad dzieckiem;
- 6) odbyła 160 godz. szkolenie albo 40 godz. szkolenie uzupełniające w tym z zakresu udzielania dziecku pierwszej pomocy jeśli posiada kwalifikacje pielęgniarki, położnej, opiekunki dziecięcej, nauczyciela wychowania przedszkolnego, nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej lub pedagoga wczesnej edukacji, terapeuty pedagogicznego albo ukończyła studia lub studia podyplomowe na kierunku lub

specjalności wczesne wspomaganie rozwoju, wspomaganie rozwoju dzieci w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej w żłobkach i przedszkolach, edukacja prorozwojowa, pedagogika małego dziecka, psychologia dziecięca, psychologia wspierania rozwoju i kształcenia lub psychologia wychowawcza (albo pracowała z dziećmi w wieku do lat 3 przez okres co najmniej 12 miesięcy bezpośrednio przed podjęciem zatrudnienia jako dzienny opiekun);

7) odbyła nie później niż 2 lata przed rozpoczęciem pełnienia funkcji dziennego opiekuna szkolenie z udzielania dziecku pierwszej pomocy.

Zadaniem opiekuna dziennego jest przede wszystkim zapewnienie dziecku opieki w warunkach zbliżonych do warunków domowych. Musi też zagwarantować mu właściwą opiekę pielęgnacyjną oraz edukacyjną, ale uwzględniając przy tym indywidualne potrzeby danego dziecka. Nie może również zapomnieć o prowadzeniu zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka oraz właściwych do jego wieku.

Opiekun może opiekować się piątką dzieci jednocześnie i co do zasady tak właśnie jest. Wyjątkiem jest jednak sytuacja, kiedy w grupie znajduje się dziecko w wieku poniżej 1 roku życia, dziecko niepełnosprawne lub wymagające szczególnej opieki. Wtedy opiekun dzienny musi ograniczyć swoją grupę podopiecznych do trójki dzieci. Jednak już od 1 stycznia 2018r. została wprowadzona możliwość do sprawowania opieki nad maksymalnie ósemką dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia, jest niepełnosprawne lub wymaga szczególnej opieki – nad maksymalnie pięciorgiem dzieci. Jednak jest to możliwe wyłącznie pod warunkiem uzyskania zgody rodziców wszystkich dzieci, na którą ma się sprawować opiekę oraz pod warunkiem, że opiekę nad dziećmi, wspólnie z dziennym opiekunem, będzie sprawował co najmniej jeden z rodziców.

Opiekunem dziennym może być osoba prowadząca działalność na własny rachunek albo zatrudniana przez jednostki samorządu terytorialnego – gminy, powiaty, województwa, instytucje publiczne, osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki nieposiadające osobowości prawnej. Opiekun może być zatrudniony na podstawie umowy o pracę lub na podstawie umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy dotyczące umowy zlecenia. Taka umowa powinna zawierać w szczególności określenie stron umowy, jej celu, przedmiotu, czasu i miejsca sprawowania opieki, liczby dzieci, nad którą będzie ona sprawowana. Dodatkowo też określić należy w niej obowiązki dziennego opiekuna, warunki czasowego niesprawowania opieki, w szczególności związanego z wypoczynkiem dziennego opiekuna, wysokość wynagrodzenia oraz sposób i termin jego wypłaty, czas, na jaki umowa została zawarta oraz warunki i sposób zmiany, a także rozwiązania umowy.

Opieka jest sprawowana w lokalu, do którego opiekun dzienny posiada tytuł prawny. Jednak podmiot zatrudniający dziennego opiekuna może udostępnić mu do tego inne miejsce lub wyposażyć lokal specjalnie w tym celu. Jeśli chodzi o wymogi, to w jednym lokalu może być sprawowana opieka

przez więcej niż jednego dziennego opiekuna, z tym że w jednym pomieszczeniu przeznaczonym na zbiorowy pobyt dzieci może być sprawowana opieka tylko przez jednego dziennego opiekuna. Znaczący to tyle, że każdy dzienny opiekun musi dysponować swoim pomieszczeniem przeznaczonym na pobyt podopiecznych. W lokalu mogą być pomieszczenia wspólne, ale warunki bytowe, w jakich przebywać mają dzieci mają być po prostu i przede wszystkim bezpieczne oraz zbliżone do warunków domowych. Nadzór nad warunkami i jakością opieki sprawowanej przez dziennego opiekuna sprawuje wójt, burmistrz lub prezydent miasta.

Część 2 – jak skorzystać z usług opiekuna dziennego oraz niani, dofinansowanie

Co zrobić, by skorzystać z usług opiekuna dziennego? Jeśli chcemy zapisać dziecko do dziennego opiekuna, który jest zatrudniony przez jednostkę samorządu terytorialnego np. gminę należy sprawdzić, czy dzienny opiekun jest wpisany do wykazu dziennych opiekunów oraz podmiotów ich zatrudniających. Przy każdym z opiekunów tak widniejących, znajdziesz dane podmiotu, który go zatrudnia, w tym numer telefonu i adres e-mail. Należy się skontaktować z danym podmiotem i w ten sposób otrzymamy wszelkie informacje i wskazówki dotyczące możliwości zapisania dziecka do danego opiekuna dziennego. Jeśli z jakichś względów nie uda nam się odnaleźć danych podmiotu zatrudniającego konkretnego opiekuna, należy skontaktować się z urzędem gminy na terenie której pracuje interesujący nas opiekun. Jednak często to nie informacje kontaktowe interesują rodziców najbardziej. Wykaz dziennych opiekunów oraz podmiotów ich zatrudniających zawiera też przede wszystkim ważne informacje o opiekunach dziennych, czyli ich imiona i nazwiska, przybliżone dane adresowe, informacje o podmiocie, który tę instytucję prowadzi, dane kontaktowe, czyli adres e-mail i numer telefonu do podmiotu zatrudniającego dziennego opiekuna, informacje o godzinach pracy dziennego opiekuna, wysokości opłat, jak również informację o liczbie dzieci powierzonych opiece dziennego opiekuna, co jest praktyczne, ponieważ od razu można zobaczyć, czy u znalezionej osoby są jeszcze wolne miejsca w grupie.

Gmina ma oczywiście wgląd w realizowaną opiekę, ponieważ podmioty prowadzące instytucje opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 przekazują w jej ręce sprawozdanie, za każdy rok, w której realizowana była opieka nad dziećmi, w terminie do 31 stycznia roku następnego po roku, którego sprawozdanie dotyczy.

Dzienny opiekun podlega obowiązkowi ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przy sprawowaniu opieki. Przy tym obowiązek zawarcia umowy ubezpieczenia dziennego opiekuna od odpowiedzialności cywilnej oraz opłacania i finansowania składki na to ubezpieczenie

spoczywa na podmiocie, który go zatrudnia. Dodatkowo wymagane jest zgłoszenie pełnienia funkcji dziennego opiekuna do prowadzonego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta wykazu dziennych opiekunów oraz podmiotów ich zatrudniających. Zatrudnionego opiekuna trzeba zgłosić w terminie 14 dni od dnia jego zatrudnienia. Jest to bardzo ważne, ponieważ dzienny opiekun może objąć dziecko opieką najwcześniej w dniu wpisu tego dziennego opiekuna do wykazu. Co będzie zawierał wniosek o wpis dziennego opiekuna do wykazu? Będą to informacje takie jak:

1) w przypadku osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej – numer lub indeks identyfikujący podmiot we właściwym rejestrze publicznym, potwierdzający status podmiotu;

2) numer NIP i REGON, o ile wnioskodawcy te numery nadano;

3) w przypadku osoby fizycznej – numer PESEL;

4) oświadczenie o weryfikacji spełniania przez dziennego opiekuna warunków, o których mowa w art. 39 ust. 1;

5) imię i nazwisko dziennego opiekuna;

6) miejsce sprawowania opieki przez dziennego opiekuna, przez które rozumie się nazwę wsi, miasta, dzielnicy i ulicy;

7) liczbę dzieci powierzonych opiece dziennego opiekuna;

8) czas sprawowania opieki przez dziennego opiekuna;

9) wysokość opłat u dziennego opiekuna.

Trzeba być też wyczulonym na ewentualne wystąpienie zmian danych, czy informacji które znajdują się w wykazie. W przypadku takich zmian podmiot zatrudniający dziennego opiekuna lub sam opiekun, jeśli prowadzi na własny rachunek taką działalność, jest zobowiązany, za pośrednictwem portalu empatia.mpips.gov.pl do wystąpienia, w terminie 14 dni od dnia zaistnienia zmian, do organu prowadzącego wykaz z wnioskiem o zmianę danych lub informacji. Dotyczy to zmiany takich informacji jak te dotyczące podmiotu zatrudniającego dziennego opiekuna, imię i nazwisko dziennego opiekuna, miejsce sprawowania opieki przez dziennego opiekuna lub w przypadku zawieszenia działalności związanej z zatrudnianiem dziennych opiekunów. Natomiast jeśli chodzi o dane dotyczące liczby dzieci w grupie powierzonej opiece opiekuna, czas sprawowania tej opieki lub wysokość opłat, to jest on zobowiązany do dokonania zmian, w terminie 3 dni od dnia ich zaistnienia.

Instytucja opiekuna dziennego pozwala na odciążenie rodziców z opieki nad dziećmi. Jednak wiele z nich zamiast na usługi opiekunów, decydują się na skorzystanie z usług tzw. „niani”, czyli inaczej po prostu opiekunki do dzieci. Jest to bardzo popularna forma opieki, jednak nie tak popularna jest już wiedza na temat dofinansowania, jakie można otrzymać, jeśli się zatrudniło nianię, a przy tym spełnia parę dodatkowych warunków.

Pojęcie „niania” oznacza osobę, która może sprawować opiekę nad dziećmi w różnym wieku, tj. od 20 tygodnia życia do 3 roku życia, wyjątkowo do 4 roku życia i przez okres czasu dostosowany do potrzeb dziecka i rodzica, co jest określone w umowie uaktywniającej zawieranej między nianią a rodzicami. W odróżnieniu od opiekuna dziennego, nianie sprawują opiekę indywidualną, czyli tylko nad jednym dzieckiem, a ewentualnie nad rodzeństwem, przy czym w pełni uwzględniając potrzeby każdego z nich. Niania musi mieć więcej niż 18 lat, nie może być rodzicem dziecka, którym będzie się opiekować oraz musi mieć zrobione badania dla celów sanitarno-epidemiologicznych i otrzymać orzeczenie o braku przeciwwskazań do pracy. Można więc powiedzieć, że nianią może być przykładowo babcia, siostra, kuzynka dziecka, ktoś spoza rodziny - sąsiadka, studentka, emeryt, osoba na świadczeniu przedemerytalnym, ponieważ ograniczenie dotyczy tylko rodziców dziecka. Niania nie musi posiadać żadnego kierunkowego wykształcenia ani doświadczenia zawodowego w pracy z małymi dziećmi, ani nie musi odbywać specjalnych szkoleń w tym zakresie.

Zatrudniając nianię w sposób legalny, trzeba podpisać z nią umowę. Jeśli zatrudniamy ją jako małżeństwo, umowę podpisują oboje małżonkowie. Następnie należy przygotować dokumenty potrzebne do zgłoszenia niani do ubezpieczenia. Na ich złożenie w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych ma się 7 dni od dnia, w którym niania zacznie pracować zgodnie z podpisaną umową. Teraz przychodzi kwestia płacenia składek. Jeśli nie jest się płatnikiem, to należy dodatkowo zgłosić samego siebie jako płatnika. Płatnik składek to każda firma, instytucja lub osoba, która zgłasza do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych osoby ubezpieczone oraz rozlicza i opłaca za nie składki na ubezpieczenia społeczne lub zdrowotne. Może to być na przykład pracodawca albo osoba, która prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą. Trzeba pamiętać, że pierwszą składkę należy rozliczyć do 15 dnia kolejnego miesiąca po zatrudnieniu niani. Jeśli zatrudnienie niani nastąpiło dnia 3 września, to składkę trzeba rozliczyć do 15 października, jeśli 2 października, to do 15 listopada i tak dalej. Jeśli chodzi o zgłoszenie niani, to można tego dokonać w oddziale Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w swoim miejscu zamieszkania, a potrzebne dokumenty można zanieść do oddziału osobiście lub przesłać je drogą pocztową. Do zgłoszenia niani będzie potrzebna umowa o świadczenie usług, czyli inaczej umowa uaktywniająca, dane i informacje o niani, czyli jej imię, imiona, nazwisko aktualne i rodowe, PESEL, data urodzenia, adres, obywatelstwo, informację o tym, czy jest emerytką, rencistką, czy jest osobą z niepełnosprawnością i jeśli tak, to w jakim stopniu. Trzeba również podać, czy niania pracuje na umowę o pracę w innym miejscu i jeśli tak, to jakie ma tam wynagrodzenie, czy wykonuje inne umowy, czy prowadzi działalność pozarolniczą oraz wskazać jej oddział Narodowego Funduszu Zdrowia (NFZ) i od kiedy chce mieć ubezpieczenie chorobowe - jeśli oczywiście chce je mieć. Jeśli chodzi o dokumenty potrzebne do zgłoszenia niani i siebie jako płatnika do ZUS to będą to zgłoszenie płatnika składek (ZUS ZFA), jeśli zgłaszamy siebie jako płatnika, zgłoszenie do ubezpieczeń (ZUS ZUA), jeśli zgłaszamy nianię do ubezpieczeń społecznych (emerytalnego,

rentowych, wypadkowego i jeśli niania chce - chorobowego) i ubezpieczenia zdrowotnego oraz zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego (ZUS ZZA) - jeśli zgłaszamy nianię tylko do ubezpieczenia zdrowotnego. Niezbędne są również dokumenty, które niezbędne są do rozliczania składek, czyli

- deklaracja rozliczeniowa (ZUS DRA),
- imienny raport miesięczny o:
 - należnych składek i wypłaconych świadczeniach (ZUS RCA) – jeśli rozliczasz składki na ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe, wypadkowe i jeśli niania chce - chorobowe) i ubezpieczenie zdrowotne niani,
 - należnych składek na ubezpieczenie zdrowotne (ZUS RZA) – jeśli rozliczasz składki tylko na ubezpieczenie zdrowotne niani.

Kwestia ubezpieczenia chorobowego pozostawia się decyzji niani. Jeśli wyrazi ona chęć jego posiadania, to trzeba potrącić składkę na to ubezpieczenie z jej pensji i odprowadzić do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Dzieje się tak, ponieważ tej składki nie finansuje się z budżetu państwa.

Dofinansowanie z budżetu państwa można otrzymać po spełnieniu kilku warunków. Będą mogli z niego skorzystać rodzice, opiekunowie prawni albo inne osoby, które opiekują się dzieckiem na podstawie orzeczenia sądu jeśli ich dziecko ma od 20. tygodni do 3 lat. Wtedy mogą oni korzystać z dofinansowania do końca roku szkolnego. Okres ten wyjątkowo się wydłuża do skończenia przez dziecko lat 4, jeśli nie może ono pójść do przedszkola, na przykład przez brak miejsc. Rodzice nie mogą też przebywać na urlopie macierzyńskim, ojcowskim albo wychowawczym, tworzyć zawodowej rodziny zastępczej, czy korzystać z ulgi na podstawie umowy aktywizacyjnej, czyli na przykład poprzez zatrudnianie innej osoby, która była bezrobotna. Rodzice muszą jednak pracować, czy to na podstawie umowy o pracę, zlecenie, prowadząc działalność pozarolniczą, czy też działalność rolniczą. Wyjątkiem są osoby, które są domownikami w gospodarstwie rolnym i podlegają ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Rodzice mogą skorzystać z dofinansowania niezależnie od sytuacji życiowej, w której się znajdują. Oznacza to, że nie ma znaczenia, czy o dofinansowanie wnosi rodzic samotnie wychowujący dziecko, czyli będący panną, kawalerem, wdową, wdowcem, po rozwodzie, w separacji, czy rodzic, który samotnie wychowuje dziecko, ale nadal pozostający w związku małżeńskim. Chodzi tu o sytuację, w której jego małżonek pozbawiony został praw rodzicielskich, czy przebywa w więzieniu. Wtedy umowę z nianią podpisuje tylko jeden rodzic dziecka. Ważny wymóg stanowi zasada, że dziecko nie może chodzić do żłobka, klubu dziecięcego ani być pod opieką dziennego opiekuna. Wtedy nie będzie możliwości przyznania dofinansowania.

Jak oblicza się wysokość dofinansowania? Będzie to zależec od wysokości zarobków zatrudnionej przez nas niani oraz od momentu, w którym została ona przez nas zatrudniona. W przypadku niani, która

podpisała umowę z rodzicami oraz rozpoczęła opiekę nad dzieckiem po 1 stycznia 2018 r., zasada wyliczania dofinansowania z budżetu państwa składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe i zdrowotne, wygląda tak: jeśli niania ma pensję równą albo mniejszą niż minimalne wynagrodzenie - nie trzeba opłacać za nią połowy wysokości składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe i zdrowotne. Będą one odprowadzane z budżetu państwa. Natomiast jeśli niania ma pensję wyższą niż minimalne wynagrodzenie - oprócz połowy składek będzie trzeba opłacać tylko składki od kwoty, która przewyższa minimalne wynagrodzenie.

Trochę inaczej wygląda to, w przypadku, jeśli niania została zatrudniona do opieki nad danym dzieckiem do 31 grudnia 2017 r. Wtedy jeśli niania ma pensję równą albo mniejszą niż minimalne wynagrodzenie - nie trzeba opłacać za nią składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe i zdrowotne. Będą one odprowadzane z budżetu państwa. Jeśli natomiast niania ma pensję wyższą niż minimalne wynagrodzenie - będzie trzeba opłacać tylko składki od kwoty, która przewyższa minimalne wynagrodzenie. Widać, więc że data zatrudnienia niani ma bardzo duże znaczenie.

Bywa też tak, że nagle sytuacja rodzinna ulega zmianie – niania zostaje zwolniona, dziecko skończy 3 lub 4 lata, czy rodzice stracą pracę. Za każdym razem takie zmiany trzeba zgłaszać do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Jest to bardzo ważne, ponieważ jeśli się tego nie zrobi, skutkuje to wezwaniem do zwrotu składek za czas, w którym nie spełniało się już warunków do otrzymywania dofinansowania.

Podjąć działania w urzędzie, trzeba również wtedy, kiedy umowa z nianią wygaśnie lub zostanie rozwiązana. Należy wtedy nianię wyrejestrować z ubezpieczeń w terminie do 7 dni od wygaśnięcia albo rozwiązania umowy. Dokumentem potrzebnym do tego będzie wyrejestrowanie z ubezpieczeń (ZUS ZWUA). Trzeba je wypełnić, dać do podpisu niani, a następnie zanieść do placówki Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub wysłać pocztą. Jako datę wyrejestrowania należy wpisać kolejny dzień po dniu rozwiązania lub wygaśnięcia umowy. Jeśli niania była jedyną osobą zatrudnioną i nie opłaca się już składek na własne ubezpieczenie, warto wtedy dodatkowo wyrejestrować siebie jako płatnika składek (ZUS ZWPA).

Podstawa prawna:

- *Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. O opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz.U. Z 2018 r. Poz. 603 z późn. Zm.)*
- *Ustawa z dnia 13 października 1998 r. O systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Z 2017 r. Poz. 1778 z późn. Zm.)*

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. O świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. Z 2018 r. Poz. 1510 z późn. Zm.)
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Z 2020 r., poz.1359, z późn. Zm.),
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Z 2020 r., poz. 1575, z późn. Zm.),
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Z 2020 r., poz. 821),
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. Z 2020, poz. 1320, z późn. Zm.),
- Ustawa z dnia 29 września 1986 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. Z 2020 r., poz. 463, z późn. Zm.),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011 r. W sprawie szkolenia dla kandydatów do przysposobienia dziecka (Dz. U. Nr 272, poz. 1610),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 sierpnia 2015 r. W sprawie wzoru kwestionariusza wywiadu adopcyjnego oraz wzoru karty dziecka (Dz. U. Z 2015 r. Poz. 1303).

Zadanie realizowane przez Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Obywatelskiej CIVIS SUM, finansowane ze środków przekazanych przez Powiat Zielonogórski na podstawie umowy o powierzenie realizacji zadania publicznego pn. „Prowadzenie punktu nieodpłatnej pomocy prawnej i punktu nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz realizacja zadań z zakresu edukacji prawnej na terenie powiatu zielonogórskiego w 2021 r.”